

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Овідіопольської селищної ради

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ №
для учителя трудового навчання
Овідіопольського ліцею імені Т.Шевченка Овідіопольської селищної ради
Одеського району Одеської області**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ в. о. директора
Овідіопольського ліцею імені
Т.Шевченка Овідіопольської
селищної ради Одеського
району Одеської області

_____ № _____
(дата)

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ №
для учителя трудового навчання
Овідіопольського ліцею імені Т. Шевченка
Овідіопольської селищної ради Одеського району Одеської області**

1. Загальні положення

1.1 Інструкція з охорони праці для учителя трудового навчання поширюється на учителя трудового навчання, який працює у навчальному закладі в кабінеті трудового навчання. Вимоги цієї Інструкції є обов'язковими для виконання учителем трудового навчання.

1.2 Технологічне обладнання, що використовується на робочому місці у кабінеті трудового навчання:

- верстати для ручної обробки деревини, верстати для ручної обробки металу, абразивні інструменти, електроплити, електропаяльники та інше електрообладнання, деревофугувальний станок, круглопиляльний (циркулярний) станок, токарні станки для обробки деревини, свердлильний станок;
- електричні швейні машини та оверлоки;
- інше обладнання та пристрої.

1.3. Учитель трудового навчання допускається до самостійної роботи за професією після проходження медичного огляду і проведення з ним інструктажів з охорони праці — вступного та на робочому місці (первинний, повторний, позаплановий, цільовий).

1.4. Учитель трудового навчання зобов'язаний знати й виконувати вимоги нормативно-правових актів з питань охорони праці, правил поведінки з устаткуванням на робочому місці.

1.5. Під час розроблення Інструкції враховано вимоги з охорони праці виготівника обладнання при користуванні ним, а також відомості і вимоги, що внесені на підставі:

- аналізу документів з охорони праці щодо видів виконуваних робіт;
- описів і характеристик робіт;
- вимог технологічних регламентів з охорони праці до виробничих процесів, устаткування;
- наявності характерних небезпечних і шкідливих чинників за нормальних умов праці і у разі відхилень від них, а також способів захисту від їхнього шкідливого впливу на людину;
- аналізу характерних обставин і причин найімовірніших аварійних ситуацій, нещасних випадків і професійних захворювань;

- вивчення досвіду з організації охорони праці, використання безпечних методів і прийомів роботи.

1.6. Вимоги з охорони праці надаються з урахуванням послідовності й умов виконуваних робіт.

1.7. Ця Інструкція передбачає типові ситуації у роботі і не вичерпує усіх вимог безпеки для цієї професії. Поряд з її вимогами потрібно знати і виконувати вимоги, що надаються іншими джерелами, насамперед:

- інструкціями і технічними описами обладнання, інструменту;
- підручниками й іншою технічною літературою.

1.8. Основні шкідливі та небезпечні чинники на робочому місці:

- ураження електричним струмом через несправність електрообладнання;
- отримання термічного опіку під час роботи на станках;
- отримання травм під час необережного поводження з увімкненим обладнанням;
- поранення під час роботи на станках унаслідок відсутності чи несправності огороження або відсутності індивідуальних засобів захисту;
- поранення рухомим обладнанням;
- поранення рук унаслідок доторкання до деталей, що обробляються;
- поранення ніг інструментом, який упав;
- поранення внаслідок неправильного кріплення інструмента;
- отруєння парами, газами і пилом через відсутність вентиляції;
- втрата працездатності через шум та вібрацію, інші чинники.

1.9. Учитель трудового навчання під час роботи за професією має бути забезпечений спеціальним одягом, іншими засобами індивідуального захисту відповідно до Норм безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам окремих виробництв, затверджених наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 06.11.2012 № 1308.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Перевірити надійність кріплення навчального обладнання.

2.2. Перед використанням електрообладнання перевірити справність електрошнурів, щоб виявити зовнішнє пошкодження ізоляції.

2.3. Перед ручною обробкою деревини:

- одягти спеціальний одяг;
- перевірити наявність інвентарю, справність верстата (затискні коробки, упори для пиляння, затискні клини тощо);
- розкласти на верстаті інструменти індивідуального користування у необхідному порядку. На верстаті не повинно бути нічого зайвого.

2.4. Перед ручною обробкою металу:

- одягти спеціальний одяг;
- одягти захисні окуляри;
- перевірити наявність інвентарю (совок, щітка, щітка для чищення напилків, підставні грати тощо);
- перевірити стан інструментів індивідуального користування, розкласти їх у необхідному порядку;

- перевірити стан верстатних тисків (губки тисків мають бути щільно пригвинчені, насічка не спрацьована).
- 2.5. Перед електропаянням:
- перевірити справність інструменту, електропаяльника і пристосувань;
 - перевірити надійність заземлення робочого столу;
 - переконатися, що поблизу робочого місця немає легкозаймистих матеріалів і горючих рідин.
- 2.6. Перед роботою на абразивному інструменті (електроточилі):
- перевірити надійність кріплення огорожень небезпечних місць на верстаті: захисного кожуха абразивного кола і кінців шпинделя, а також справність захисного екрана;
 - оглянути абразивне коло та переконатися, що на ньому немає тріщин і осколків;
 - перевірити справність захисного заземлення верстата;
 - установити підручник для точіння інструментів за 2-3 мм від кола абразиву і надійно закріпити його;
 - одягти захисні окуляри чи опустити запобіжний екран;
 - перевірити верстат на холостому ході, відійдіть трохи убік від небезпечної зони.
- 2.7. Перед роботою із використанням переносних електроінструментів (дріль, переносний трансформатор, шліфувальна машинка, пила, рубанок тощо):
- переконатись у справності струмопровідного кабелю і захисного заземлення;
 - переконатися в надійності роботи вимикача;
 - одягти гумові рукавички і покласти під ноги гумовий коврик, попередньо перевіривши їх на наявність пошкоджень.
- 2.8. Перед виконанням електромонтажних робіт:
- перевірити стан інструментів: ручки плоскогубців, гострозубців та інших інструментів повинні мати ізолювальне покриття; рукоятки повинні бути виготовлені з ізоляційного матеріалу;
 - користуватися інструментами лише за призначенням;
 - монтувати й збирати електричні схеми, робити у них переключення лише за відсутності напруги;
 - збирати схему так, щоб проводи не перехрещувалися, не були натягнуті і не схрещувалися петельками;
 - під час паяння як флюс використовувати каніфоль;
 - під час роботи біля електричних приладів і машин стежити, щоб руки, одяг, волосся не торкалися деталей, що обертаються, і оголених провідників;
 - забороняється перевіряти наявність напруги пальцями.
- 2.9. Перед початком роботи на токарному верстаті:
- одягти спеціальний одяг;
 - перевірити надійність кріплення захисного кожуха пасової передачі;
 - оглянути, чи надійно прикріплене захисне заземлення (занулення) до корпусу верстата;
 - прибрати з верстата усі сторонні предмети, інструменти розкласти на встановлених місцях;
 - перевірити справність різального інструмента й правильність його заточки;

- перевірити роботу верстата на холостому ходу, а також справність пускової коробки, вмикаючи й вимикаючи її;
 - одягти захисні окуляри.
- 2.10. Перед початком роботи на свердлильному верстаті:
- надійно закріпити свердло у патроні;
 - перевірити роботу верстата на холостому ходу, а також справність пускової коробки, вмикаючи і вимикаючи її;
 - міцно закріпити деталь на столі верстата у лещатах або кондукторах; підтримувати
 - руками під час свердління незакріплену деталь;
 - одягти захисні окуляри.
- 2.11. Перед початком роботи на круглопиляльному (циркулярному) верстаті:
- одягти спеціальний одяг;
 - одягти захисні окуляри;
 - прибрати все зайве і не захащувати пиломатеріалами робоче місце;
 - перевірити, чи забезпечена робоча частина диска пилки ковпаком; чи огорожена спеціальними пристосуваннями — щитами неробоча частина диска, розміщена під столом верстата;
 - під час роботи на комбінованому верстаті стежити, щоб частина ножового вала була міцно закрита спеціальним огороженням;
 - не допускати одночасної роботи циркулярної й фугувальної частин верстата;
 - оглянути пилку і переконатися, що вона не має тріщин, надривів і поламаних зубів;
 - повернути кілька разів пилку і перевірити, чи міцно закріплена вона на валу;
 - оглянути, чи правильно встановлені пряма лінійка, розклинювальний ніж (його товщина має бути на 0,5 м ширша від розпилу деревини для пилок діаметром до 0,6 м);
 - перевірити заземлення верстата;
 - випробувати правильність роботи верстата на холостому ходу, вмикаючи й вимикаючи пускову коробку;
 - перевірити підготовлену для розпилювання деревину на відсутність у ній цвяхів, сучків, що не підлягають розпилу, тощо.
- 2.12. Перед початком роботи на деревофугувальному верстаті:
- одягти спеціальний одяг;
 - одягти захисні окуляри;
 - не допускати захащення робочого місця;
 - стежити, щоб робоча частина ножового вала була огорожена;
 - перевірити міцність огороження робочої частини ножового вала, що механічно закривається;
 - при роботі на комбінованому верстаті стежити, щоб циркулярна пилка була міцно закрита;
 - не працювати одночасно на фугувальній і круглопиляльній частинах верстата;
 - переконатися в міцності кріплення верстата;
 - перевірити верстат на холостому ходу.
- 2.13. Перед початком кулінарних робіт:
- 2.13.1. Під час користування газовою плитою:

- перед користуванням плитою провітрити приміщення, увімкнувши вентиляцію;
 - переконатися, що крани пальників і духової шафи перекриті, відкрити кран на газопроводі (риска на голівці крана має бути спрямована вздовж осі труби);
 - полум'я пальника має бути рівномірним, синього кольору (якщо воно жовтого кольору і відривається від пальника, то пальник необхідно відрегулювати).
- 2.13.2. Під час користування електричною плитою:
- перед увімкненням перевірити справність шнура живлення;
 - установити плиту на вогнетривку підставку (цегла, азбест тощо), під час увімкнення плити штепсельна вилка має щільно входити у гнізда штепсельної розетки;
 - для приготування їжі на електроплиті користуватися лише емальованим посудом.

3. Вимоги безпеки під час роботи

- 3.1. Не залишати без нагляду на тривалий час ввімкнене електрообладнання. Під час тривалих переривів вимкнути його зі штепсельної розетки.
- 3.2. Під час ручної обробки деревини:
- 3.2.1. Користуватися справним, добре налагодженим і наточеним інструментом і лише за призначенням.
- 3.2.2. Технологічні операції (пиляння, отісування, довбання, свердління, з'єднання деталей) виконувати на верстаті у встановлених місцях, використовуючи пристосування, упори і підкладні дошки.
- 3.2.3. Не допускати забруднення верстата відходами, стружками.
- 3.2.4. Не відволікатися під час роботи, дотримуватися правильних прийомів роботи.
- 3.2.5. Щоб уникнути травмування, необхідно:
- стежити за натяжкою полотнини лучкової пилки;
 - застосовувати спрямувач для опори полотнини інструмента при запилюванні;
 - чистити струги дерев'яними клинами;
 - у разі псування інструмента під час роботи негайно замінити його.
- 3.3. Під час ручної обробки металу:
- 3.3.1. Міцно закріпити оброблювану деталь у тисках. Важіль тисків опустити плавно, щоб не травмувати руки.
- 3.3.2. Роботу виконувати лише справними, добре налагодженими інструментами.
- 3.3.3. Аби уникнути травмування, необхідно стежити за тим, щоб:
- поверхня бойків молотків, кувалд була опуклою, а не збитою;
 - інструменти, що мають загострені кінці-хвостовики, забезпечені дерев'яними, щільно прилягаючими ручками встановленої форми без розколів і тріщин;
 - ударні, різальні інструменти (зубило, керно та ін.) мали не збиту поверхню;
 - під час роботи напилками міцно тримати їх пальцями.
- 3.3.4. Не перевіряти пальцями якість поверхні, що обпилюється.
- 3.3.5. Не застосовувати ключів, що мають зев більшого розміру, ніж гайка, не подовжувати колодку ключа шляхом накладання (захоплення) двох ключів.

- 3.3.6. Слюсарними інструментами користуватися лише за їх прямим призначенням.
- 3.3.7. При різанні металу ножицями притримувати відрізувану заготовку, рукою в рукавиці.
- 3.4. Під час виконання робіт з електропаяння:
- 3.4.1. Поводитися з електропаяльником обережно, не упускати і не використовувати його як ударний інструмент.
- 3.4.2. Остерігатися бризків розплавленого припою і не торкатися гарячих місць руками.
- 3.4.3. Під час короткотривалих перерв у роботі класти нагрітий електропаяльник на спеціальну підставку.
- 3.4.4. Якщо необхідно відлучитися з робочого місця, вимкнути електропаяльник.
- 3.4.5. Під час паяння, лудіння й роботи з кислотами користуватися гумовими рукавичками і захисними окулярами.
- 3.4.6. Усі хімічні речовини, які використовуються під час паяння, тримати у скляному посуді з притертими скляними пробками. На кожній склянці зазначити назву речовини, що у ній зберігається.
- 3.4.7. Травлення виробів перед лудінням і травлення кислоти для приготування хлористого цинку проводити під витяжною шафою чи у спеціально відведеному приміщенні.
- 3.4.8. Бути обережними із флюсами для паяльних робіт. Не розливати їх.
- 3.5. Під час роботи на абразивному інструменті (електроточилі):
- 3.5.1. Під час заточення інструмента утримувати його руками, плавно, без ривків і зусиль підводити до абразивного кола трохи вище його горизонтальної осі.
- 3.5.2. Не нахилятися до заточувального інструмента, для спостереження за ходом заточення. Момент зіткнення кола з інструментом визначати за іскрою. Момент закінчення заточення визначати після того, як коло відведене від інструмента й інструмент виведений у безпечну зону.
- 3.5.3. Для того щоб уникнути травм, забороняється:
- працювати без захисного екрана чи окулярів;
 - проводити заточення на бічній поверхні кола;
 - визначати рукою на дотик гостроту й рівність заточених інструментів.
- 3.6. Під час роботи з використанням переносних електроінструментів (дріль, переносний трансформатор, шліфувальна машинка, пила, рубанок тощо) слід:
- 3.6.1. Працювати лише на справному інструменті, не допускати наявності цвяхів та інших металевих предметів в оброблюваному матеріалі.
- 3.6.2. Не допускати вогкості, забруднення, потрапляння стружки та інших сторонніх предметів на електроапаратуру.
- 3.6.3. Стежити за справністю захисного заземлення інструмента.
- 3.6.4. Обробляти деталі у спеціальних пакетах (шаблонах) чи надійно закріпленими.
- 3.6.5. Після вимкнення ставити електроінструмент у безпечне положення.
- 3.6.6. Працюючи з переносним електроінструментом, стежити за кабелем живлення (не допускати його скручування, завалу й інших механічних впливів).
- 3.6.7. Робити часткове розбирання й регулювання інструмента лише після від'єднання електроінструмента від мережі живлення.

- 3.6.8. Не переходити з однієї ділянки роботи на іншу з ввімкненим електроінструментом.
- 3.6.9. Зберігати електроінструмент у визначеному місці.
- 3.7. Під час роботи на токарному верстаті:
- 3.7.1. Подавати різальний інструмент на матеріал лише після того, як робочий вал досягне повної частоти обертання.
- 3.7.2. Подавати інструмент плавно, без сильного натискування.
- 3.7.3. Своєчасно посувати підручник до оброблюваної деталі, не допускаючи збільшення зазору.
- 3.7.4. Щоб уникнути травм, під час роботи на верстаті не слід:
- нахиляти голову близько до верстата;
 - приймати і передавати предмети через верстат, що працює;
 - замірювати оброблювану деталь до повної її зупинки;
 - зупиняти верстат, гальмуючи рукою деталь, що обробляється;
 - відходити від верстата, не вимкнувши його.
- 3.8. Під час роботи на свердлильному верстаті:
- 3.8.1. Свердло до деталі подавати плавно, без зусиль та ривків і лише після того, як шпindel верстата набере повної швидкості.
- 3.8.2. Перед свердлінням металевої заготовки накреслити центри отворів. Дерев'яні заготовки у місці свердління наколювати шилом.
- 3.8.3. Бути особливо уважними й обережними наприкінці свердління. Під час виходу свердла з матеріалу заготовки вимкнути подачу.
- 3.8.4. Під час свердління великих дерев'яних заготовок (деталей) на стіл під деталь підкладати обрізок дошки або шматок багат шарової фанери.
- 3.8.5. Щоб уникнути травм, під час роботи на верстаті, не слід:
- нахиляти голову близько до верстата;
 - класти сторонні предмети на станину верстата;
 - охолоджувати свердло за допомогою мокрих ганчірок. Для цього слід користуватися спеціальною щіточкою;
 - гальмувати руками патрон або свердло;
 - відходити від верстата, не вимкнувши його.
- 3.8.6. Перед зупинкою верстата потрібно відвести свердло від деталі, після чого вимкнути електродвигун.
- 3.9. Під час роботи на круглопиляльному (циркулярному) верстаті:
- 3.9.1. При поздовжньому розпилюванні пиломатеріалу стежити, щоб позаду пилки був установлений розклинювальний ніж, а поперечному розпилюванні — відвідний клин.
- 3.9.2. Плавно, без ривків подавати деревину до пилки. Надійно утримувати і просувати її вперед, не допускаючи перекошування.
- 3.9.3. При поздовжньому розпилюванні деревини, довжина якої перевищує довжину робочого столу, встановити попереду і за столом міцні опори — козли (підставки з роликами).
- 3.9.4. Рух зубців пилки у місця підведення дерева спрямувати обов'язково зверху вниз.
- 3.9.5. Користуватися штовхальником для просування деревини при поздовжньому і поперечному розпилюванні.
- 3.9.6. Стояти з боку руху пиломатеріалу.
- 3.9.7. Не виймати і не змінювати скалок під час роботи верстата.
- 3.9.8. Зупинити верстат у разі виявлення будь-яких збоїв у роботі пилки.

- 3.9.9. Вимкнути верстат і дочекатися повної його зупинки, за потреби — залишити робоче місце.
- 3.10. Під час роботи на дерево фугувальному верстаті:
- 3.10.1. При ручній подачі деревини користуватися колодками чи штовхальниками.
- 3.10.2. При обробці деталей, які довші від робочого столу, користуватися козлами (підставками з роликами) або обробляти деталь удвох (один подає деталь, другий приймає її та підтримує до кінця обробки).
- 3.10.3. Скласти матеріали й деталі акуратно у визначене місце, щоб вони не заважали під час роботи.
- 3.10.4. Не здувати стружку чи друзки під час роботи верстата.
- 3.10.5. Вимкнути верстат і дочекатися повної його зупинки, за потреби — залишити робоче місце.
- 3.11. Під час кулінарних робіт:
- 3.11.1. При користуванні різальними інструментами:
- картоплю чистити жолобковим ножом, рибу — шкребком, м'ясо проштовхувати у м'ясорубку дерев'яним товкачиком;
 - передавати ножі і вилки ручкою вперед;
 - нарізувати хліб, гастрономічні вироби, овочі тощо на обробних дошках, дотримуючись правильних прийомів різання: пальці лівої руки тримати зігнутими на відстані від леза ножа;
 - під час роботи з ручними тертками міцно утримувати продукти (фрукти, овочі тощо), не обробляти занадто маленькі їхні частини.
- 3.11.2. Під час роботи з гарячими рідинами (вода, жир тощо):
- стежити, щоб під час закипання рідина не вилилася через краї посуду;
 - при сильному кипінні зменшити вогонь чи вимкнути плиту;
 - кришки гарячого посуду брати рушником і відкривати від себе;
 - сковорідку ставити й знімати спеціальним пристосуванням з дерев'яною ручкою.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

- 4.1. Відключити електрообладнання й електроінструменти від мережі.
- 4.2. Прибрати своє робоче місце, користуючись щіткою. Не здувати чи зм'ятати стружку, пил рукою.
- 4.3. Прибирати й упорядковувати робоче місце після повної зупинки рухомих частин верстата.
- 4.4. На столярному верстаті перевірити наявність і стан клинів, а затисні коробки (задня, передня) загвинтити до встановленого зазору (не більше 2-5 мм).
- 4.5. Привести у справний стан інструменти (зняти задирки з молотка, зубила, зачистити напилки від стружки).
- 4.6. Для того щоб уникнути псування насічок на губках тисків, не затискати їх щільно, залишати зазор у 1-2 мм.
- 4.7. Перевірити справність меблів і обладнання. Про виявлені недоліки повідомити керівника навчального закладу.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

- 5.1. У разі виникнення будь-якої аварійної ситуації безпосередньо на робочому місці, на сусідніх ділянках тощо негайно повідомити про це керівника навчального закладу.

5.2. У разі відключення електроенергії терміново вимкнути все електрообладнання, що в роботі. Вмикати його можна лише після того, як напруга електромережі відповідатиме нормам.

5.3. У разі ураження людини електрострумом негайно вимкнути електроживлення верстата чи ділянки, звільнити людину від впливу електричного струму, надати домедичну допомогу.

5.4. У разі несправності устаткування, або при сумнівах щодо його справності й безпеки:

- припинити роботу, виконувати операції;
- відключити електрообладнання від мережі;
- усунути несправність, не порушуючи вимог з охорони праці.

5.5. У разі нещасного випадку і травмування:

- звільнити потерпілого від дії травмувального чинника;
- визначити стан потерпілого, щоб вирішити, яку допомогу потрібно надати. Насамперед визначити, чи є загроза життю і чи потрібно провести штучне дихання і закритий масаж серця. Не припиняти проведення штучного дихання і закритого масажу серця до появи у потерпілого самостійного дихання і серцевої діяльності та до прибуття медичних працівників;
- залучати осіб, що перебувають поблизу, до надання домедичної допомоги й виклику бригади швидкої медичної допомоги;
- при прибутті медичних працівників надати їм потрібну допомогу;
- якщо потерпілий може самостійно дійти до лікувально-профілактичного закладу або медичного пункту — супроводити його;
- повідомити про нещасний випадок керівника навчального закладу;
- якщо можливо, зберегти предмети й обставини, за яких стався нещасний випадок, якщо зробити це неможливо — запам'ятати істотні факти і обставини;
- під час розслідування нещасного випадку за потреби повідомити про усі його обставини.

5.6. У разі виникнення пожежі у кабінеті трудового навчання:

- евакуювати учнів із приміщення;
- вимкнути електромережу;
- повідомити пожежну охорону (за телефоном 101), чітко повідомивши при цьому своє ППІ та адресу ліцею (вул.. Т.Шевченка, 212);
- повідомити керівника навчального закладу;
- знеструмлену електропроводку загасити піском, водою, вогнегасником, а електрообладнання під напругою — піском або порошковим вогнегасником.

5.7. При ураженні електрострумом:

- відключити електрообладнання від мережі;
- негайно надати допомогу потерпілому, викликати медичного працівника;
- повідомити про нещасний випадок керівника навчального закладу.

Інструкцію розробив:

Інженер

Михайловська М.В.

(підпис)

ЗГОДЖЕНО:

Відповідальний за роботу з
охорони праці

(підпис)

Ляшенко В.В.

Завідувач господарством
закладу

(підпис)

Мальцев А.О.

Голова профспілкового
комітету

(підпис)

Степановська Н.І.